

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ
ІНВЕСТИЦІЯМИ**

студентки 2 курсу, 4 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Комерційне право»

_____ Самчук Світлани Сергіївни

Науковий керівник

к.ю.н.

_____ Погарченко Тетяна Віталіївна

Гарант освітньої програми

д.ю.н., доц.

_____ Гончаренко Олена Миколаївна

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ	
1.1. Поняття та види підприємств з іноземними інвестиціями.....	6
1.2. Господарська компетенція підприємств з іноземними інвестиціями	15
РОЗДІЛ 2. НАБУТТЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ	
2.1. Порядок реєстрації підприємств з іноземними інвестиціями	24
2.2. Особливості припинення підприємств з іноземними інвестиціями	36
2.3. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями у країнах ЄС.....	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах для України розвиток підприємств з іноземними інвестиціями має стати поштовхом для зростання економічних показників держави. У цій ситуації особливу увагу слід звернути на державні інвестиції, оскільки фінансові ресурси нашої держави не є такими, що сприяють позитивному розвитку економіки України. Проте після набуття чинності 1 вересня 2017 року Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Україна отримала додаткові можливості для залучення іноземних інвестицій.

Створення підприємств з іноземними інвестиціями відіграють важливу роль в економіці України, оскільки вони сприяють залученню додаткових фінансових ресурсів, чим стимулюють процес виробництва та обігу продукції на міждержавному рівні.

Враховуючи різні проблеми, які зумовлені недовершеністю українського законодавства, діяльність підприємств з іноземними інвестиціями не є ефективною, оскільки ці умови перешкоджають всебічному залученню іноземних інвестицій в державу.

Теоретичну основу даного дослідження щодо проблем створення та функціонування підприємств з іноземними інвестиціями склали роботи вчених, зокрема: А. М. Деруна [33], М. М. Лазоренко [38], Є. О. Липнинської [41], Т. В. Майорової [42], М. П. Руденко [49], Ю. О. Світличної [50] О. Г. Хрімлі [54], О. С. Ясинської [59], та інших.

На основі вище викладеного можна впевнено зазначити, що наукове дослідження правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями є дуже актуальним на сучасному етапі, саме це і стало першопричиною для вибору теми роботи.

Метою дослідження є системний аналіз та розробка пропозицій, що стосуються вдосконалення правового статусу підприємств з іноземними

інвестиціями на основі опрацювання нормативно-правової бази України та інших країн, сфери його впливу на ці підприємства.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі **завдання**:

- дати правову характеристику підприємств з іноземними інвестиціями та класифікувати їх;
- проаналізувати господарську компетенцію підприємств з іноземними інвестиціями;
- дослідити порядок реєстрації підприємств з іноземними інвестиціями;
- охарактеризувати особливості припинення підприємств з іноземними інвестиціями;
- вивчити досвід інших держав, зокрема держав Європейського Союзу, щодо правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини, що виникають в процесі створення, функціонування та припинення діяльності підприємств з іноземними інвестиціями.

Предметом дослідження в роботі є правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями.

Методами дослідження стали загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання, а саме: історико-правовий, порівняльно-правовий, спостереження, метод індукції та дедукції, формально-юридичний, системно-функціональний. Серед спеціальних методів були використані: порівняльно-правовий метод (для дослідження правового регулювання діяльності підприємств з іноземними інвестиціями), історико-правовий (для дослідження розвитку інституту підприємств з іноземними інвестиціями).

Метод спостереження був використаний при написанні узагальнень практики, які стосуються створення і функціонування підприємств з іноземними інвестиціями. За допомогою методів індукції та дедукції конкретизовано основні риси правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями. Формально-юридичний метод був використаний при підготовці пропозицій, які стосуються підготовки пропозиції для вдосконалення чинного

законодавства щодо статусу підприємств з іноземними інвестиціями. За допомогою системно-функціонального методу ми змогли систематизувати та доопрацювати положення, що виникають під час розробки характеристики щодо цього статусу.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у комплексному дослідженні основних проблем правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, порівнянні нормативно-правових актів, які регулюють створення та діяльність цих підприємств, виявленні недоліків, розбіжностей в законодавстві щодо створення та діяльності даних підприємств, наведенні пропозицій щодо вдосконалення українського законодавства про підприємства з іноземними інвестиціями.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Господарська компетенція підприємств з іноземними інвестиціями», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення господарської діяльності». К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С.167-172.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх зміст доповнює наукові знання з історії розвитку та функціонування підприємств з іноземними інвестиціями. Наукові дослідження викладені у роботі можуть використовуватися для підготовки узагальнюючих праць, при розробці матеріалів та спецкурсів для вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе п'ять підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 61 сторінка, із яких основна частина роботи займає 53 сторінки. Список використаних джерел складається з 72 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

1.1. Поняття та види підприємств з іноземними інвестиціями

Для забезпечення безперервного процесу розвитку національної економіки України у європейський економічний простір головною метою є створення належних умов для активізації іноземного інвестування і діяльності підприємств, які здійснюють свою діяльність на основі залучення іноземного капіталу. Щоб найефективніше вирішити це завдання, яке супроводжується низкою проблем, що проявляються у відсутності на державному рівні єдиного чіткого підходу до визначення поняття і видів підприємств з іноземними інвестиціями, які в свою чергу, створюють перешкоди у діяльності цих підприємств та колізій у правозастосуванні.

У даному підрозділі ми вирішили приділити увагу саме іноземними інвестиціям, оскільки коли на обговорення виноситься питання інвестицій, найбільше зацікавлюють надходження капіталів із-за кордону. Кожен вид інвестицій має своє правове регулювання.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземними інвестиціями визнаються цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [9].

Під інвестиціями потрібно розуміти вкладення капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою забезпечення його зростання в майбутньому [47, с.11].

Беручи до уваги розгалуженість визначення, доволі актуальним слід вважати поняття надане Світличною Ю.О., а саме: «іноземні інвестиції – це вкладення капіталу іноземних інвесторів у фінансовій, матеріальній та

нематеріальних формах (грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності тощо) в об'єкти інвестиційної діяльності з метою фінансового зростання й розвитку країни та отримання прибутку» [50, с. 115]. Оскільки в юридичній сфері «інвестиції» характеризують як певну категорію цінностей (майна), яким надано спеціальний режим, та які вкладається в певну діяльність для одержання прибутку чи досягнення соціального ефекту [65, с.65].

Формами здійснення іноземних інвестицій можуть бути:

- часткова участь у підприємствах, що створюються з українськими юридичними та фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання незабороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції;
- в інших формах, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України [42, с.420].

Іноземними інвесторами можуть бути:

- юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України;
- фізичні особи – іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності;

- іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації;
- інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визначаються такими відповідно до законодавства України [9].

При внесенні іноземної інвестиції головною умовою є мета отримання прибутку або досягнення певного соціального ефекту. Без такої мети вкладення не можуть розглядатися як іноземна інвестиція, а також їм не будуть надаватися певні пільги.

Однією з найпоширеніших форм залучення іноземного капіталу є участь у статутному капіталі суб'єктів господарювання, які зареєстровані в Україні, а також ці ж самі форми, тільки на підставі внесення інвестицій у відповідності до договорів інвестування.

При розгляді першого варіанта інвестування необхідно пам'ятати, що підприємством з іноземними інвестиціями мають вважатися підприємства (організації) будь-якої організаційно-правової форми, створені відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше 10%, або перетворення вже існуючого підприємства на підприємство з іноземними інвестиціями шляхом внесення змін про учасників підприємства [64].

Також іноземні інвестори можуть проводити спільну діяльність на території України за участю іноземних інвестицій на основі наступних правочинів: про виробничу кооперацію, спільне виробництво, концесійні договори, сумісну діяльність та інші види спільної інвестиційної діяльності, не пов'язаної із створенням юридичної особи.

Зазначені договори про інвестиційну діяльність, укладені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України за участю іноземного інвестора, підлягають державній реєстрації органами Міністерства економіки та уповноваженими ним органами.

В Україні до іноземних інвесторів застосовується національний режим регулювання, низка гарантій, податкові пільги в цілому та щодо інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки [22]. Однією з найбільш

поширених форм для впровадження іноземних інвестицій є створення підприємств з іноземними інвестиціями. Такі підприємства можуть повністю належати іноземним інвесторам, або останні можуть володіти часткою у підприємствах, створених спільно з українськими фізичними або юридичними особами [63, с.83].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» підприємство з іноземними інвестиціями — це підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого становить не менше 10 відсотків [9].

Частина 2 ст. 63 Господарського кодексу України передбачає, що в разі якщо в статутному фонді підприємства іноземна інвестиція становить не менше як десять відсотків, воно визнається як підприємство з іноземними інвестиціями. Підприємство, у статутному фонді якого іноземна інвестиція становить сто відсотків, вважається іноземним підприємством [4].

На території України підприємства з іноземними інвестиціями створюються і діють у формах, передбачених чинним законодавством України.

У юридичному плані, відносини, пов'язані з об'єднанням майна для спільної підприємницької мети, будуються двома способами: як спільна власність певної групи осіб, найчастіше власників без створення ними юридичної особи; як колективна власність, персоніфікована в юридичній особі, що створена тими, хто об'єднує своє майно.

Характерними ознаками підприємства з іноземними інвестиціями є:

- підприємство корпоративного типу за участю вітчизняних суб'єктів господарювання (резидентів) та іноземних інвесторів (ними можуть бути: іноземні громадяни, особи без громадянства, що не мають постійного місця проживання в Україні, юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншої держави, міжнародні організації, інші держави);
- наявність у статутному фонді підприємства іноземної інвестиції у визначених законом формах (види та форми таких інвестицій визначаються ст.

2, 16 Закону України «Про режим іноземного інвестування», ст. 391, 392 ГК України) та розмірі (не менше 10% розміру цього фонду) [9]:

- створення такого підприємства може відбуватися шляхом заснування, але принаймні одним із засновників має бути іноземний інвестор, а також у разі внесення іноземної інвестиції у вже створене підприємство (внесення інвестицій іноземним інвестором) і набуття корпоративних прав у такому підприємстві; підприємство набуває статусу підприємств з іноземними інвестиціями не з моментом його державної реєстрації, а з дня зарахування іноземної інвестиції та його баланс;

- до установчих документів підприємства з іноземними інвестиціями ставляться спеціальні вимоги: крім відомостей, передбачених законодавством України для відповідних організаційно-правових форм підприємств, вони також мають містити відомості про державну належність засновників підприємства з іноземними інвестиціями, відомості про розмір іноземної інвестиції, оціненої в іноземній валюті та національній валюті України за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України за курсом НБУ [71].

Підприємство з іноземними інвестиціями - це окремий самостійно господарюючий суб'єкт, і він сам визначає умови реалізації продукції (робіт, послуг), ціну тощо, якщо інше не передбачено законодавством України. Для здійснення своєї діяльності підприємство на договірній основі має право залучати будь-яких учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації конкурсів і торгів. Згідно цього договору є основним правовим документом, який регулює взаємовідносини між підприємством з іноземними інвестиціями та іншими суб'єктами [69].

Підприємства з іноземними інвестиціями виступають носіями загальних прав та обов'язків, належних всім підприємствам, та спеціальних прав і обов'язків, що становлять основою їх правового статусу. Наявний обсяг прав і обов'язків підприємств з іноземними інвестиціями не передбачається наявністю достатніх стимулів для іноземного інвестування.

В результаті аналізу досвіду зарубіжних країн Є.О. Липницька пропонує надання: «1) іноземним підприємствам та спільним підприємствам зі значною і вирішальною участю іноземних інвесторів, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки або пріоритетні інноваційні проекти чи виступають учасниками технологічних парків право на застосування зниженої ставки податку на прибуток за умови спрямування вивільнених у зв'язку з цим коштів на збільшення обсягів виробництва, переоснащення матеріально-технічної бази, запровадження новітніх технологій; 2) іноземним підприємствам та спільним підприємствам із значною і вирішальною участю іноземних інвесторів, які беруть участь у реалізації регіональних або місцевих інноваційних програм, право користуватися пільгами із сплати місцевих податків і зборів, наданими таким підприємствам у встановленому порядку за рішенням органів місцевого самоврядування» [41, с.188].

В законодавстві України відсутні спеціальні положення щодо гарантій для підприємств з іноземними інвестиціями, Є.О. Липницька пропонує встановити такі гарантії прав:

- 1) гарантія у разі зміни законодавства;
- 2) гарантія щодо примусових вилучень;
- 3) гарантія компенсації та відшкодування збитків [41, с.18].

Беручи до уваги напрями діяльності зарубіжних країн у відносинах з іноземними інвесторами щодо захисту національних інтересів, можна висловити пропозицію для прийняття спеціального закону, який визначатиме основні державні сфери економіки та встановить максимальний розподіл між внесками іноземного капіталу у діяльність підприємств

Законом також можуть встановлюватися обмеження щодо здійснення певних видів господарської діяльності підприємствами з іноземними інвестиціями з метою захисту інтересів національної економіки, а саме:

- майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від обкладення митом.

Порядок пропуску такого майна на територію України визначається ст. 18 Закону України «Про режим іноземного інвестування» та постановою Кабінету Міністрів України від 07.08.96 р. «Про порядок видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями», а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита у разі відчуження цього майна [20];

- продукція цих підприємств не підлягає ліцензуванню і квотуванню за умови їх сертифікації як продукції власного виробництва у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

- на підприємство з іноземними інвестиціями розповсюджується національний режим господарювання, якщо інше не передбачено законами, та міжнародними договорами України, ратифікованими ВР України;

- з метою залучення іноземних інвестицій держава закріплює гарантії захисту прав іноземних інвесторів (ст. 397 ГК України, статті 8-12 Закону «Про режим іноземного інвестування») [60, с.77].

Іноземне підприємство – це підприємство в статутному капіталі якого іноземна інвестиція становить 100%. Якщо в статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями. За організаційно-правовою формою таке підприємство (створене за законодавством України) може бути унітарним чи корпоративним. Виникнення такого підприємства пов'язується із заснуванням іноземними інвесторами (інвестором) нового підприємства чи набуття такими особами у власність майнового комплексу діючого унітарного підприємства або 100% акцій (часток) підприємства корпоративного типу. З метою захисту інтересів національної економіки та національної безпеки іноземні підприємства не можуть створюватися в галузях, визначених законом.

Особливості правового статусу іноземних підприємств визначаються ст. 117 ГК України.

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» спільне підприємство визначене як підприємство, яке базується на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, спільному управлінні та спільному розподілі результатів і ризиків [10]. Закон України «Про режим іноземного інвестування» цей термін не використовує, а визначає підприємство з іноземними інвестиціями. Зазначене підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс [9].

В ситуації в якій на даному етапі перебуває наша держава погоджуємося з визначенням Бобровської О. Ю., яка вважає, що «основними перешкодами на шляху залучення іноземних інвестицій у розвиток економіки України є: корупція, нестабільність політичної ситуації в країні, нестабільне державне регулювання, нечітка правова система; великий податковий тягар; низький рівень доходів громадян; недостатньо розвинута інфраструктура бізнесу; нестабільність економічної та податкової політики тощо» [47, с.85].

У даному підрозділі ми провели аналіз законодавчих та наукових положень щодо визначення поняття підприємства з іноземними інвестиціями. На основі вищевикладеного аналізу дійшли висновку, що основною ознакою іноземних підприємств є наявність у складі їх засновників (учасників) хоча б одного іноземного інвестора незалежно від способу набуття останнім прав засновника (корпоративних прав) та розміру його частки у статутному (складеному) капіталі підприємства.

За результатами дослідження змісту інших понять, які вживаються у законодавстві і науковій літературі для позначення окремих підприємств, щодо яких іноземні інвестори здійснюють права засновника (корпоративні права), ми виділили такі види підприємств з іноземними інвестиціями як іноземне підприємство і спільне підприємство. При цьому запропонували іноземним підприємством вважати створене за законодавством України підприємство, склад засновників (учасників) якого представлено лише іноземними інвесторами (одним або більше), а спільним підприємством - створене за

законодавством України підприємство, склад засновників (учасників) якого представлено одним або більше іноземними інвесторами та одним або більше іншими суб'єктами, що не є іноземними інвесторами.

З урахуванням викладеного матеріалу у дослідженні, узагальнених напрацювань права щодо значення і видів правового статусу, а також внесків науковців господарського права щодо правового статусу учасників відносин у сфері господарювання ми надали конкретних визначень поняття правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, яке вказує на їх спеціальний (родовий) правовий статус, що має на меті закріплення різноманітних спеціальних прав та обов'язків та інших ознак, які відокремлюють дані підприємства серед інших.

Згідно результатів дослідження ми вказали, що закріплення такого спеціального статусу спрямовано, на створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій в національну економіку, а також на забезпечення захисту держави від ризиків, які пов'язані із набуттям іноземними інвесторами впливу на окремі галузі (об'єкти), які мають велике значення для національної безпеки. Разом зі спеціальним значенням підприємства з іноземними інвестиціями є розповсюджувачами загального правового статусу (охоплює всі підприємства) та індивідуального правового статусу (характеризує становище кожного існуючого підприємства з іноземними інвестиціями і показує його фактичний стан у визначений період часу).

1.2. Господарська компетенція підприємств з іноземними інвестиціями

На етапі глобальної світової інтеграції особливе значення для України мають питання забезпечення припливу в економіку країни іноземних інвестицій, формою здійснення яких є створення підприємств з іноземними

інвестиціями. Дані підприємства посідають особливе значення в економіці нашої країни, оскільки забезпечують надходження додаткових фінансових ресурсів, розширення торгівельних відносин із зарубіжними країнами, створення додаткових та збереження робочих місць громадян, забезпечують безперешкодний доступ до сучасних технологій, різноманітних видів та моделей корпоративного управління, чим стимулює процес виробництва і створює конкурентоспроможну продукцію.

Зарубіжний досвід переконує, що без повноцінного і всебічного залучення іноземного капіталу стратегія перебудови економіки держави стає неможливою, а скорочення технічної і технологічної відсталості народного господарства займатиме дуже довгий та клопіткий процес, а для того щоб дійти до конкурентоздатності вітчизняної продукції на міждержавному ринку потрібно буде шукати інші способи для здійснення цієї мети. Окрім цього, використання іноземних інвестицій є безперервною частиною світового процесу щодо руху капіталу та реалізується здебільшого за рахунок внесків приватних інвесторів, які зацікавлені в отриманні прибутку на вкладені кошти.

Завдяки іноземному інвестуванню у нас з'явиться можливість збільшити соціально-економічний рівень життя країни через впровадження новітніх технологій, модернізацію виробництва, створення додаткових робочих місць, тим самим сприяє ефективній відповідності національних підприємств до світових вимог. Проте діяльність зарубіжних інвесторів не завжди співпадає з інтересами приймаючої країни, наприклад: розташування підприємств, що мають шкідливі технологічні процеси з екологічної точки зору, або експлуатація трудових ресурсів тощо [52, с.101].

На певних територіях або у певних галузях господарювання участь іноземного інвестора, на законодавчому рівні, може бути обмежена. Також виходячи з вимог забезпечення національної безпеки, виключно з законами України можуть визначатися території, на яких діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями забороняється.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» підприємства з іноземними інвестиціями - це господарючий суб'єкт - підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, незалежно від форми власності, - створений у відповідності з вимогами законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого (за його наявності) становить не менше 10 відсотків [9]. Такий господарючий суб'єкт набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс [9].

Іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, відповідно до законодавства України, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [9].

Відповідно до статті 116 Господарського кодексу України - підприємства з іноземними інвестиціями мають право бути засновниками дочірніх підприємств, створювати філії і представництва на території України і за її межами з дотриманням вимог законодавства України та законодавства відповідних держав. Законодавством можуть встановлюватися розгалуження сфери господарювання або території, на яких встановлюється загальний розмір участі іноземного інвестора, а також забезпечуючи здійснення вимог національної безпеки здійснюється поділ території на яких діяльність підприємств з іноземними інвестиціями обмежуються або забороняється. [4].

Стаття 2 Закону України «Про режим іноземного інвестування» закріплює перелік (причому він не є вичерпним) матеріальних ресурсів, які можуть отримати статус іноземної інвестиції. До таких цінностей, зокрема, належать конвертована іноземна валюта, національна валюта України при реінвестуванні, будь-яке рухоме і нерухоме майно та пов'язані з ним майнові права, цінні папери та корпоративні права, які виражені в конвертованій валюті, грошові вимоги та права вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість в конвертованій валюті, підтверджену згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, будь-які права інтелектуальної

власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо, права на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, інші цінності відповідно до законодавства України [9].

Забезпечення здійснення державної реєстрація підприємств з іноземними інвестиціями відбувається у визначеному за законодавством України, порядку, а саме в Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру, з використанням різноманітних особливостей, які пов'язані з тим, що засновниками вказаних підприємств є нерезиденти [8].

Юридична особа з певним правовим статусом відповідним документом засвідчує свою реєстрацію в країні місцезнаходження (витяг з торговельного, банківського або судового реєстру тощо). Вказаний документ має бути посвідчений згідно із законодавством держави, що його видала, перекладений українською мовою і легалізований у консульській установі України, якщо міжнародними договорами, в яких бере участь Україна, не зазначено інших положень. Цей документ може бути також посвідчений у посольстві відповідної держави в Україні і легалізований в МЗС [43, с. 40].

Виникнення і діяльність підприємств з іноземними інвестиціями як суб'єкта господарської діяльності будь-якої організаційно-правової форми неможливо без установчих документів. Для створення суб'єкта господарювання – юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи,

які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками, якщо законом не встановлено інший порядок їх затвердження. Для приватного підприємства, акціонерного товариства, товариство з іноземними інвестиціями єдиним установчим документом є статут. Що стосується інших суб'єктів господарювання для них вистачає тільки установчого договору [42, с.37].

Фізичні особи, які мають статус іноземного інвестора мають право на відшкодування збитків, які включають в себе упущену вигоду і моральну шкоду, що були завданні їм в процесі дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків які мають значення для іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, у відповідності з законодавством України.

Також вказані вище підприємства мають право бути засновниками дочірніх підприємств, у відповідності з нормативно-правовою базою України, що регулюють ці питання.

Дочірнє підприємство - суб'єкт господарювання, який створюється материнською, холдинговою компанією - юридичною особою шляхом надання йому частки свого майна. Це - юридична особа, що діє на підставі статуту, затвердженого засновником. Останній призначає керівника дочірнього підприємства і здійснює щодо нього інші права, передбачені законодавством, а також статутом (статутом про підприємство з іноземними інвестиціями).

У випадках банкрутства дочірнього підприємства якщо ця неплатоспроможність була спричинена поведінкою засновника тоді останній відповідає за борги які виникли в процесі його діяльності.

Підприємства з іноземними інвестиціями мають право створювати філії та представництва у відповідності з названими вище нормативно-правовими актами, а також згідно з Інструкцією про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні [24].

Підприємства з іноземними інвестиціями зобов'язані:

- додержуватись державних норм і стандартів, встановлених законодавством України;
- виконувати вимоги державних органів і посадових осіб, які пред'являються в межах їх компетенції;
- в установленому порядку надавати бухгалтерську і статистичну звітність;
- не допускати недобросовісної конкуренції і виконувати вимоги антимонопольного законодавства;
- виплачувати податки й інші платежі з дотриманням Закону України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17 лютого 2000 р.;
- у необхідних випадках одержати ліцензію відповідно до Порядку прийняття та розгляду Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України документів для отримання індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України, затвердженого наказом Мінекономіки України від 7 листопада 2000 р.

Документом, за допомогою якого здійснюється контроль взаємовідносини між підприємством з іноземними інвестиціями та іншими суб'єктами, є договір, що в обов'язковому порядку має відповідати Положенню про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 р. [22].

Інвестиційна діяльність в Україні охоплює широкий спектр правовідносин і форм втілення на території України, тісно стикаючись з державою через різні державні установи і в різних правових ситуаціях. Часто через різні причини саме маючи намір реалізувати свої інвестиційні інтереси, іноземні інвестори стикаються з різними органами державної влади, організаціями і установами на території України, конфлікт з якими приводить до необхідності вирішення його у рамках судової системи України.

На сучасному етапі правова система України включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини в інвестиційній сфері. Але основними нормативно-правовими регулюваннями в цих сферах є закони [43, с.38].

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про режим іноземного інвестування» - спори між іноземними інвесторами і державою з питань державного регулювання іноземних інвестицій та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями підлягають розгляду в судах України, якщо інше не визначено міжнародними договорами України. Усі інші спори підлягають розгляду в судах України або за домовленістю сторін - у третейських судах, у тому числі за кордоном [9].

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних суперечок» № 13 від 24.10.2008 г визначає категорії суперечок, що виникають з корпоративних стосунків : спори між господарським товариством і його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських суспільств, які пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням і припиненням діяльності цього суспільства, окрім трудових суперечок [18]. Таким чином, інвестиційні спори можуть включати також і спори інвесторів і вітчизняних юридичних осіб, що виникають з договорів, виходу із складу акціонерів, визнання права пайової власності на майно, визнанні недійсними рішення по протоколу зборів учасників і відміні державної реєстрації змін в Статут та інші [19].

Під час вирішенні корпоративного спору господарський суд повинен дослідити чи є в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивне матеріальне права або законний інтерес, на захист якого подано позов, а ще в'яснити питання, що стосуються наявності чи відсутності факту їх порушення або оспорювання. У деяких випадках суд не може задовольняти позовні вимоги щодо захисту права, такими випадками можуть бути порушення яких буде в майбутньому, і стосовно якого не має відомостей чи буде воно порушено, це

можуть бути вимоги про припинення дій шляхом заборони чинити перешкоди позивачу стосовно участі у загальних зборах на майбутнє [32].

Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів – метою Центру є забезпечення вирішення через примирення та арбітраж інвестиційних спорів між Договірними державами та особами інших Договірних держав у відповідності з положеннями цієї Конвенції [2].

Вказаний Центр має право вирішувати правові спори, які виникають з відносин, між Договірною державою (або будь-яким уповноваженим органом Договірної держави, про який повідомлено Договірною державою Центру) та особою іншої Договірної держави, щодо інвестиційної діяльності, за умови наявності письмової згоди учасників спору про передачу такого спору для вирішення Центру. Сторони, що досягли такої згоди не вправі відмовитися від неї в односторонньому порядку [45, с.75].

Згода сторін про передачу Центру спору для вирішення методом арбітражу, згідно цієї Конвенції, означає, якщо не передбачено іншого, обов'язковість такої згоди та відмову від використання інших засобів вирішення спорів. Будь-яка Договірна держава вправі вимагати попереднього звернення до національних адміністративних або судових засобів вирішення спорів в якості умови згоди про передачу спору для арбітражного розгляду, згідно цієї Конвенції [2].

Третейські суди в Україні розглядають спори між юридичними та фізичними особами, які виникають з цивільних чи господарських правовідносин (з певними обмеженнями щодо категорії спорів, визначеними Законом України «Про третейські суди») [17]. Хоча по своїй природі Міжнародний комерційний арбітраж є третейським судом, проте має особливу компетенцію, оскільки розглядає спори з іноземним елементом. Міжнародний комерційний арбітраж розглядає спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають у процесі здійснення зовнішньоторгівельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї зі сторін знаходиться за кордоном, якщо

спори підприємств з іноземними інвестиціями й міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їхніми учасниками, а також їхні спори з іншими суб'єктами права України. Міжнародний комерційний арбітражний суд приймає до свого розгляду спори, віднесені до його юрисдикції відповідно до міжнародних договорів України [16].

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України» від 24 грудня 1999 року № 12 визначає практичні аспекти застосування судами існуючого міжнародного та національного законодавства у проблемних питаннях визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів, а також визначає умови скасування рішень, які постановлені у порядку міжнародного комерційного арбітражу та території України. Звісно, даний документ є рекомендаційним, але має певний вплив на рішення господарських судів як інструкція щодо вирішення незрозумілих та колізійних питань [19].

Для того щоб створити належні умови для ефективного залучення іноземного капіталу в державу, та збільшити його обсягів велику увагу в Україні приділяють питанням вдосконалення законодавчої і нормативної бази, яка регулює положення, які стосуються процесів іноземного інвестування.

Для створення цих умов необхідно ефективно залучати інвестиції в процеси економічної діяльності України, ними можуть бути такі, як, запровадження механізмів розвитку державно-приватного партнерства, які спрямовані для здійснення та відтворення значних інвестиційних проектів в розгорнутій сфері діяльності, залучення інвесторів на умовах укладання угод про розподіл продукції, розвиток концесійної діяльності, створення промислових парків та багато інших.

У ситуації, яка склалася на теперішній час в Україні участь іноземного капіталу в державі не дуже сприятлива, оскільки процес залучення іноземних

інвестицій є нерегульованим. А тому виходячи з даних положень можна сказати, що найбільшою передумовою є вдосконалення процесу формування інвестиційної політики держави, який може забезпечити зростання та функціонування іноземних інвестицій у національній економіці, регулювати їхні обсяги і технологічний склад.

Для всебічного подальшого розвитку іноземного інвестування державі необхідно розв'язати проблеми економічної стабільності та активізувати дію комплексу регулювання інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 2

НАБУТТЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

2.1. Порядок реєстрації підприємств з іноземними інвестиціями

Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.04.1996р., регулює діяльність яка виникає в процесі здійснення іноземної діяльності, що закріплює основні види і форми іноземних інвестицій, методи і способи їх оцінки, а також цей Закон містить положення щодо гарантій захисту іноземних інвесторів і переведення за кордон прибутків і доходів в іноземній валюті [9].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» підприємства з іноземними інвестиціями - це господарюючий суб'єкт - підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, незалежно від форми власності, - створений у відповідності з вимогами законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого (за його наявності) становить не менше 10 відсотків [9]. Такий господарюючий суб'єкт набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

Підприємство з іноземними інвестиціями – це відокремлений самостійний господарюючий суб'єкт, який сам визначає умови реалізації продукції (робіт, послуг), ціну тощо, якщо інші вимоги не встановлені законодавством України. Для реалізації своєї діяльності дане підприємство має право залучати на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, в тому числі за допомогою організації конкурсів і торгів. Відповідно до законодавства основним правовим документом, який регулює взаємовідносини між підприємством з іноземними інвестиціями та іншими суб'єктами є договір [56, с. 134].

Підставами набуття статусу підприємства з іноземними інвестиціями слід вважати: 1) утворення нового підприємства іноземним інвестором одноособово

чи спільно з іншими засновниками; 2) придбання іноземним інвестором: а) акцій додаткової емісії або частки у статутному (складеному) капіталі діючого підприємства у разі збільшення статутного (складеного) капіталу; б) акцій (частки у статутному (складеному) капіталі) діючого підприємства у його учасника або у самого підприємства, яке викупило ці акції (частку); в) єдиного майнового комплексу діючого унітарного підприємства; г) прав засновника діючого унітарного підприємства [68].

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців — це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру [36, с.103].

Порядок проведення державної реєстрації підприємств з іноземними інвестиціями здійснюється в загальному порядку, який визначений ст. 89 Цивільного кодексу України, ст. 58 Господарського кодексу України, Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Для проведення державної реєстрації та інших дій, що діють на підставі документів, які подаються заявником для державної реєстрації, необхідно забезпечити наявність таких документів:

- 1) заповнення форми заяви про державну реєстрацію - у разі подання документів особисто заявником (за бажанням заявника);
- 2) прийом документів за описом - у разі подання документів у паперовій формі;
- 3) виготовлення копій документів в електронній формі - у разі подання документів у паперовій формі;
- 4) внесення копій документів в електронній формі до Єдиного державного реєстру;

- 5) перевірку документів на наявність підстав для зупинення розгляду документів;
- 6) перевірку документів на наявність підстав для відмови в державній реєстрації;
- 7) прийняття рішення про проведення реєстраційної дії - для громадських формувань, символіки та засвідчення факту наявності всеукраїнського статусу громадського об'єднання;
- 8) проведення реєстраційної дії (у тому числі з урахуванням принципу мовчазної згоди) за відсутності підстав для зупинення розгляду документів та відмови в державній реєстрації шляхом внесення запису до Єдиного державного реєстру;
- 9) формування та оприлюднення на порталі електронних сервісів або з використанням Єдиного державного вебпорталу електронних послуг виписки, результатів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації та установчих документів;
- 10) видача за бажанням заявника виписки з Єдиного державного реєстру у паперовій формі за результатами проведеної реєстраційної дії (у разі подання заяви про державну реєстрацію у паперовій формі) [8]

У передбаченому законодавством порядку державна реєстрація підприємств з іноземними інвестиціями здійснюється в загальному порядку, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, з урахуванням всіх особливостей, які пов'язані з тим, що засновниками вказаних підприємств є нерезиденти. Вказана реєстрація є завершальним етапом створення підприємств, яка має за мету: забезпечити державний облік таких суб'єктів; збирати та підтверджувати достовірні дані про їх правове, майнове та організаційне становище; здійснювати первинний контроль за легітимністю їх виникнення та забезпечити їхню ідентифікації у господарському обороті [8]

Документи, що подаються державному реєстратору (надсилаються рекомендованим листом), повинні бути написані державною мовою. Установчі

документи (установчий акт, статут або засновницький договір, положення) вказаних підприємств повинні містити відомості, передбачені законом. У випадках, коли закон встановлює вимоги щодо реєстрації установчих документів, тоді ці документи подаються з позначкою про їх реєстрацію в органі, визначеному законом. Документи, які пов'язані зі створенням юридичної особи, а також зміни до них, вносяться письмово, прошиваються, пронумеровуються та підписуються засновниками (учасниками), якщо законодавством не встановлено іншого порядок їх затвердження. Підписи засновників (учасників) на установчих документах мають бути нотаріально засвідчені. У випадках, які передбачені законом, установчі документи повинні бути погоджені з відповідними органами державної влади.

Підприємство з іноземними інвестиціями повинно мати своє найменування, яке містить інформацію про його організаційно-правову форму та назву. Засновник (засновники) має право зарезервувати найменування строком на два місяці, а для відкритих акціонерних товариств — строком на дев'ять місяців. Засновник повинен вказати в заяві про резервування найменування підприємства його повне найменування, під яким він має намір його зареєструвати. Для резервування найменування засновник або уповноважена ним особа мають подати (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) державному реєстратору заяву встановленого зразка про резервування найменування підприємства та документ, що підтверджує внесення плати за проведення резервування найменування юридичної особи. Державному реєстратору забороняється вимагати додаткові документи для проведення резервування найменування юридичної особи, якщо вони не передбачені законодавством [41, с.168].

У випадках якщо державна реєстрація юридичної особи вимагає наявності статутного фонду, тоді подаються також документи, які підтверджують внесення засновником вкладу до статутного фонду (статутного або складеного капіталу) юридичної особи в розмірі, який встановлено законом.

Державна реєстрація юридичної особи, засновниками якої є іноземна юридична особа, здійснюється за наявності документа, що підтверджує реєстрацію іноземної особи в країні її місцезнаходження, це має бути витяг із торговельного, банківського або судового реєстру, який повинен бути легалізований у відповідності з чинним законодавством [67].

Державний реєстратор має право залишити без розгляду документи, подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо:

- документи подані за неналежним місцем проведення державної реєстрації;
- документи не відповідають вимогам, які встановлені ч. 1,2, 4-7 ст. 8 та ч. 5 ст. 10 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»
- документи подані не в повному обсязі [8].

Підставами для відмови в проведенні державної реєстрації юридичної особи є:

- невідповідність установчих документів вимогам ч. 3 ст. 8 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»;
- порушення порядку створення юридичної особи, який встановлено законом, зокрема:
  - а) наявність обмежень на зайняття відповідних посад, встановлених законом щодо осіб, які зазначені як посадові особи органу управління юридичної особи;
  - б) невідповідність відомостей про засновників (учасників) юридичної особи відомостям щодо них, які містяться в Єдиному державному реєстрі;
  - в) наявність обмежень щодо вчинення засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженою ними особою юридичних дій (проведення державної реєстрації юридичної особи, засновником (учасником) якої є юридична особа, щодо якої прийнято рішення щодо припинення);

г) наявність у Єдиному державному реєстрі найменування, тотожного найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися;

д) використання в найменуванні юридичної особи повного чи скороченого найменування органу державної влади, або органу місцевого самоврядування, або похідних від цих найменувань, або історичного державного найменування, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України [8].

Відмова в проведенні державної реєстрації юридичної особи з інших підстав не допускається.

Стаття ст. 57 Господарського кодексу України закріплює загальні вимоги які стосуються установчих документів. Установчими документами суб'єкта господарювання (у тому числі й підприємства з іноземними інвестиціями, залежно від його організаційно-правової форми) є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) підприємства. В установчих документах мають бути зазначені найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом [4].

Статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування і місцезнаходження, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством. Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству. Статут затверджується власником майна (засновником) суб'єкта господарювання чи його представниками, органами або іншими суб'єктами відповідно до закону.

У засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання (підприємство з іноземними інвестиціями), визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону.

Засновницький договір за своєю правовою природою є угодою про спільну сумісну діяльність щодо створення підприємства. Тому до нього висуваються ті самі вимоги, що й до інших цивільно-правових договорів, але з урахуванням вимог законодавства про зовнішньоекономічну діяльність. За допомогою засновницького договору засновники врегульовують взаємні права та обов'язки щодо створення підприємства з іноземними інвестиціями. Підписання установчого договору можна розглядати як акт спільного волевиявлення інвесторів про спільну підприємницьку діяльність зі створенням юридичної особи.

Договір про створення підприємства з іноземними інвестиціями, як правило, містить такі умови:

- дату, місце укладення, назву договору та найменування сторін;
- їх юридичний статус, державну належність, адресу місцезнаходження ;
- назву підприємства;
- предмет діяльності підприємства;
- статутний фонд (за його наявності) та порядок його формування;
- права щодо управління підприємством і контролю за його діяльністю;
- обов'язки засновників підприємства;
- права на промислову власність;
- страхування;
- право, яке буде застосовуватися учасниками в регулюванні їхньої діяльності;

- порядок вирішення спорів;
- обставини непереборної сили (форс-мажор);
- строк дії договору;
- порядок та підстави його припинення;
- інші умови, які засновники вважають за необхідне включити в установчий договір [11].

Таким чином, засновницький договір про створення спільного підприємства є інвестиційним контрактом з участю «іноземного елемента» [36, с.100].

Майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємств з іноземними інвестиціями, крім товарів для реалізації або власного споживання, звільняється від обкладення митом. Митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більш як на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації [5].

Відповідно до ст. 18 і 24 Закону України «Про режим іноземного інвестування» Кабінетом Міністрів затверджено Порядок видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита в разі відчуження цього майна[20]. Оформлення простого векселя здійснюється векседавцем (підприємством з іноземними інвестиціями) виключно на вексельному бланку, у якому повинні міститись усі обов'язкові реквізити, передбачені законодавством. Виписується векседавцем в іноземній валюті, визнаній Національним банком конвертованою, на суму ввізного мита з відстроченням платежу не більш як на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

У ввізній вантажній декларації зазначається, що майно ввозиться з метою внесення до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями або для

проведення спільної інвестиційної діяльності на підставі договору (контракту) з іноземним інвестором. Місцем складання векселя є, як правило, місцезнаходження уповноваженого банку України, у якому відкрито рахунок векселедавця. Цей вексель не підлягає передачі шляхом індосаменту. Митний орган, який здійснює митне оформлення майна, виготовляє дві копії, одну - для податкової адміністрації, іншу - для власного обігу. З метою погашення векселя векселедавець звертається в письмовій формі до державної податкової адміністрації з проханням зробити відповідну позначку на його копії векселя.

У разі встановлення факту зарахування майна на баланс державна податкова адміністрація на звороті копії векселя, що належить векселедавцю, робить напис «Зараховано на баланс» із зазначенням дати виконання, які скріплюються підписом начальника або його заступника та печаткою державної податкової адміністрації. Зазначену копію векселедавець подає векселедержателю. Погашення векселя здійснюється шляхом проставлення на лицьовому боці векселя напису «Погашено» і дати, які скріплюються підписом начальника або його заступника та печаткою митного органу. Якщо вексель не погашено протягом 30 календарних днів з дня оформлення ввізної митної декларації, векселедавець зобов'язаний внести плату протягом 5 календарних днів [20].

Плата здійснюється у валюті України за її офіційним курсом, визначеним НБУ, що діє на день внесення плати за векселем. Якщо протягом 5 днів після настання терміну сплати векселедавець не звернувся до векселедержателя із заявою про його погашення, останній подає до відповідного банку вексель та розпорядження про безспірне стягнення з векселедавця непогашених вексельних сум.

Після списання відповідної суми банк повертає вексель векселедержателю для погашення. У разі несвоєчасного внесення плати за вексель митний орган стягує за весь час заборгованості пеню у розмірах, передбачених чинним законодавством, ураховуючи день сплати.

У випадках, коли майно, яке було ввезено на територію України як внесок іноземного інвестора відчужується протягом трьох років з часу його зарахування на баланс підприємства з іноземними, включаючи випадки з припиненням діяльності векселедавця, останній сплачує ввізне мито не пізніше дня відчуження. Ввізне мито не сплачується при умові вивезення іноземної інвестиції за кордон, яка засвідчується вивізною вантажною митною декларацією з відповідною позначкою. Ввізне мито обчислюється виходячи з митної вартості майна, перерахованої у валюту України за її офіційним курсом, визначеним НБУ, на день відчуження майна. У разі встановленого факту відчуження майна раніше трирічного терміну при несплаченому ввізному миті державна податкова адміністрація зобов'язана повідомити про це відповідний митний орган. Митний орган, отримавши таке повідомлення, зобов'язаний у безспірному порядку стягнути ввізне мито. На суму несплаченого ввізного мита нараховується пеня за весь час заборгованості, починаючи від дня відчуження майна у розмірах, передбачених законодавством, включаючи день сплати.

Провівши дослідження даного питання, ми встановили, що вимоги які стосуються набуття статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс не підтверджується іншими нормативно-правовими актами законодавства щодо статусу вказаних суб'єктів. Беручи до уваги ці результати запропонували закріпити, що моментом набуття новоствореного підприємства статусу підприємства з іноземними інвестиціями є момент державної реєстрації іноземного (спільного) підприємства як юридичної особи, а моментом набуття цього статусу діючим підприємством, щодо якого іноземний інвестор набув права засновника (учасника) – момент державної реєстрації відповідних змін до установчих документів цього підприємства.

В даній роботі ми зазначили, що відповідно до законодавства України та міжнародних договорів державна реєстрація іноземних інвестицій здійснюється лише після внесення іноземного капіталу а баланс підприємства [48, с.33].

Підприємства які мають у своєму капіталі іноземний елемент є носіями усіх прав та обов'язків, які належать всім підприємствам, а також спеціальних прав і обов'язків, які є складовими їхнього правового статусу. Вказаний вичерпний перелік прав і обов'язків підприємств з іноземними інвестиціями не має достатніх інструментів для забезпечення зростання іноземного інвестування [69].

Існують певні обмеження щодо набуття правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, такими можна назвати такі:

- 1) обмеження на заснування та участь в окремих підприємствах іноземних осіб, зареєстрованих в офшорних зонах, перелік яких затверджено КМУ, країнах, включених FATF до списку країн, що не співпрацюють у сфері протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та деяких інших країнах;
- 2) встановлення максимально допустимої частки участі іноземних інвесторів у статутних капіталах окремих підприємств, діяльність яких зачіпає публічні інтереси [59, с.179].

Беручи до уваги досвід зарубіжних країн, які стосуються захисту національних інтересів у відносинах, що виникають з іноземними інвесторами, висловлюється пропозиція щодо прийняття спеціального закону, який визначить стратегічні для держави сфери економіки та встановить максимальну межу присутності в них іноземного капіталу [26].

Діяльність підприємств з іноземними інвестиціями супроводжується проблемами, які зумовлені незавершеністю розробки окремих аспектів їх правового статусу, серед них головним є це набуття статусу такими підприємствами, здійснення ними своїх прав і обов'язків. Окремі положення нормативно-правових актів, які регулюють статус підприємств з іноземними інвестиціями містять низку незавершених положень, які потребують доопрацювання, зокрема, щодо набуття та припинення статусу таких підприємств, майнової основи їх діяльності, забезпечення гарантій прав захисту.

Для подальшого розвитку визначення поняття «підприємство з іноземними інвестиціями» ми зазначили, що підставами набуття такого статусу слід вважати: 1) утворення нового підприємства іноземним інвестором одноособово чи спільно з іншими засновниками; 2) придбання іноземним інвестором: а) акцій додаткової емісії або частки у статутному (складеному) капіталі діючого підприємства у разі збільшення статутного (складеного) капіталу; б) акцій (частки у статутному (складеному) капіталі) діючого підприємства у його учасника або у самого підприємства, яке викупило ці акції (частку); в) єдиного майнового комплексу діючого унітарного підприємства; г) прав засновника діючого унітарного підприємства.

У даному підрозділі ми надали характеристику підстав набуття підприємствами опрацьованого правового статусу. Ми вмотивували те, що вимоги, які стосуються набуття статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс не підтримується з іншими положеннями нормативно-правових норм статусу таких суб'єктів. У такому випадку ми запропонували замість цього положення закріпити, що моментом набуття новоствореного підприємства статусу підприємства з іноземними інвестиціями є момент державної реєстрації іноземного підприємства як юридичної особи, а моментом набуття цього статусу діючим підприємством, щодо якого іноземний інвестор набув права засновника (учасника) – момент державної реєстрації відповідних змін до установчих документів цього підприємства.

В даному дослідженні ми проаналізували існуючі обмеження, які стосуються набуття правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, як такі: 1) встановлення обмежень заснування та участь в різних підприємствах іноземних осіб, які зареєстрованих в офшорних зонах, їхній перелік затверджено Кабінетом Міністрів України, країнах, включених FATF до списку країн, які не здійснюють свою діяльність сфері протидії відмиванню доходів, які отриманні шляхом порушення законодавства, та деяких інших країнах; 2) встановлення обмеження щодо максимальної допустимої частки наявності

іноземних інвесторів у статутних капіталах окремих підприємств, діяльність яких здійснює вплив на публічні інтереси цих підприємств. Взявши до уваги досвід зарубіжних країн, який стосується захисту позицій держави у відносинах з іноземними інвесторами, і беручи до уваги вищевикладений матеріал підтримуємо висловлену в наукових напрацюваннях пропозицію щодо прийняття спеціального закону, який визначить державні галузі економіки та встановить розмежування наявності в них іноземного капіталу.

2.2. Особливості припинення підприємств з іноземними інвестиціями

Наступне питання, яке ми дослідили в даній роботі присвячене питанням припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Для розгляду даного дослідження потрібно звернути увагу на те, що на сучасному етапі законодавство не містить вказівок на підстави припинення статусу підприємств з іноземними інвестиціями. Виходячи з того, що цей статус припиняється внаслідок припинення підприємства як юридичної особи, а також внаслідок припинення наявності інших обставин, які стали першопричиною набуття підприємством цього статусу. Беручи до уваги напрацювання науковців вважаємо, що підстави набуття і припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями перебувають у тісному взаємозв'язку між своїми сферами діяльності.

Виходячи з вищевказаного можна встановити, що підставами припинення правового статусу підприємства з іноземними інвестиціями є:

- 1) припинення іноземного підприємства як юридичної особи;
- 2) відчуження іноземним інвестором акцій;
- 3) відчуження іноземним інвестором прав засновника діючого унітарного підприємства резиденту України;
- 4) припинення належних іноземному інвестору прав засновника підприємства з іноземними інвестиціями в інший спосіб [40, с.121].

Припинення спільного (іноземного) підприємства як юридичної особи

відбувається у спосіб та відповідно до порядку, що є загальними для усіх господарських організацій (юридичних осіб). А саме, таке підприємство припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам - правонаступникам у результаті злиття, приєднання, поділу, перетворення (реорганізації) або в результаті ліквідації за рішенням, прийнятим засновниками (учасниками) підприємства або уповноваженим ними органом, за судовим рішенням або за рішенням державних органів, прийнятим у випадках, передбачених законом (ст. 59 ГК України, ст. ст. 104-112 ЦК України, ст. 33 Закону про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань) [60, с.128].

Виходячи з цього формами припинення спільного (іноземного) підприємства є реорганізація та ліквідація, а підстави припинення можуть бути добровільними і примусовими (ЦК України, ГК України). Головна відмінність двох названих форм припинення підприємства полягає в юридичних наслідках факту припинення їх існування – у наявності чи відсутності правонаступництва [59, с.179].

В даній роботі ми звернули увагу і на визначення моменту припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями при наявності вищевказаних підстав. Беручи до уваги ці положення, ми пропонуємо визначити, що моментом припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями є момент державної реєстрації припинення спільного (іноземного) підприємства як юридичної особи, а у випадках припинення належних іноземному інвестору (іноземним інвесторам) прав засновника (учасника) підприємства з іноземними інвестиціями – момент державної реєстрації відповідних змін до установчих документів цього підприємства. Закріпивши такі правила це забезпечить єдність підходів у законодавчому визначенні моментів набуття і припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями новоутворюваними і діючими підприємствами.

Іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за

кордон їхніх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій [9].

У випадках припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю на момент припинення інвестиційної діяльності, якщо інше не встановлено законодавством або міжнародними договорами України, або спеціальним інвестиційним договором, укладеним у порядку, передбаченому Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями».

Фізичні особи, які є учасниками, чи засновниками підприємств з іноземним капіталом мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України. У випадках, коли було невиконання чи неналежне виконання державою в особі Кабінету міністрів України або органом місцевого самоврядування, якщо такий орган є стороною спеціального інвестиційного договору зобов'язань за цим договором тоді відшкодування упущеної вигоди інвестора зі значними інвестиціями не підлягатиме відшкодуванню. Якщо іноземним капіталом є грошові кошти, то їх перераховують на поточний рахунок у банку України одержувача. А у випадках коли цим капіталом є певне майно, яке перебуває за кордоном, то для залучення цієї інвестиції необхідно, завести його в Україну у відповідності до митного законодавства України

Для забезпечення безперервної діяльності підприємств з іноземними інвестиціями необхідним є ввезення в державу іноземних інвестицій, які вимагають певних особливостей митного оформлення [5].

Відповідно до митного законодавства України іноземний елемент для здійснення інвестиційної діяльності під час ввезення в Україну звільняється від сплати в'їзного мита.

Товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років іноземними інвесторами відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, звільняються від сплати вв'їзного мита. У разі відчуження таких товарів раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс вв'їзне мито сплачується на загальних підставах.

Для здійснення вказаних пропозицій потрібно забезпечити внесення відповідних змін і доповнень до Закону України «Про режим іноземного інвестування» (з одночасним викладенням у новій редакції ст. 116 ГК України). Це стане поштовхом для досягнення забезпечення належних умов у питаннях набуття і припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, які мають особливе значення для цих підприємств і їх засновників (учасників), а також для інших осіб та державних органів, які здійснюють діяльність у відносинах з цими підприємствами.

Даний підрозділ був спрямований на дослідження підстав припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями. Ми провели аналіз таких: 1) припинення іноземного підприємства як юридичної особи; 2) відчуження іноземним інвестором (іноземними інвесторами) частки у статутному (складеному) капіталі підприємства резиденту України; 3) відчуження іноземним інвестором прав засновника діючого унітарного підприємства резиденту України; 4) припинення прав засновника, які належать іноземному інвестору, що не передбаченні на законодавчому рівні

2.3. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями у країнах ЄС

Для ефективної діяльності підприємств з іноземними інвестиціями потрібно залучати інвестиції у відповідності та на підставах, які виникають в процесі їх діяльності опираючись на найкращі світові практики та адаптувати їх відповідно до цілей та економічно-правового становища України.

Особливу увагу слід звернути на євроінтеграційні процеси, по шляху яких йде Україна, та необхідністю орієнтації національного законодавства до цінностей та стандартів законодавства ЄС. Позитивну динаміку створює той факт, що Європейський Союз є лідером серед реципієнтів іноземних інвестицій. Правова система Європейського Союзу є унікальним прикладом для вивчення досвіду розвитку такого економіко-політичного союзу, зокрема, в питаннях залучення інвестицій [25]. Вказане положення є додатковим аргументом щодо використання практики інвестиційної політики ЄС як еталонної для модернізації підходів щодо залучення інвестицій в економіку України [57, с.89].

Правове регулювання інвестиційної діяльності між Україною та ЄС складається з двосторонніх інвестиційних договорів, укладених з державами – членами ЄС, та Угоди про асоціацію, яка поглиблює співробітництво України та ЄС у сфері інвестицій [51, с.190].

Угода про асоціацію встановлює лібералізацію руху капіталу та інвестицій, як прямих, так і портфельних, національний режим і режим найбільшого сприяння для заснування підприємницької діяльності, регулює стимулювання «екологічних» інвестицій, покращення інвестиційного клімату у таких сферах, як ядерна енергетика, фінансові послуги, сільське господарство [3].

Таким чином, модернізуючи національне законодавство в сфері інвестиційної діяльності необхідно звертатись до практики правового регулювання інвестицій в рамках правової системи Європейського Союзу, як ще одного орієнтиру ефективної моделі правового регулювання. Важливу роль

відіграє те, що вказана модернізацію вимагатиме злагоджених та системних змін, оскільки необхідно буде подолати цілий ряд складнощів щодо особливостей правових систем ЄС та України [54, с. 61].

Однією з форм взаємодії міжнародного та національного права є ратифікація міжнародних договорів, оскільки, відповідно до ст. 9 Конституції України: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України». Таким чином, країна-учасниця переймає міжнародний досвід щодо правового регулювання, що сприяє розвитку власної ефективної моделі національного законодавства [1].

Перед Україною стоїть складне завдання щодо покращення інвестиційного клімату та залучення нових зовнішніх впливів в економіку країни. Проте досягнути цього завдання неможливо без створення міцного фундаменту майбутніх змін – нормативної бази.

На жаль, доводиться констатувати, що система правового регулювання інвестиційної діяльності характеризується наявністю надзвичайно великої кількості нормативних актів в цій сфері, безсистемністю та відсутністю стабільного регулювання. Вказані характеристики не викликаються впевненості в іноземних інвесторів в тому, що їхні вкладення будуть належним чином захищені. Крім того, варто відзначити, що законами України передбачені гарантії щодо захисту інвестицій, проте відсутність механізмів щодо реальної їх реалізації ставлять їх в позицію декларативних норм [45, с.18].

Приведення національного законодавства до правових стандартів Європейського Союзу та використання найкращих його практик в питанні регулювання інвестиційної діяльності дозволить вирішити більшість проблем щодо механізмів реалізації правових гарантій та забезпечення ефективного захисту прав інвесторів [55, с.78].

Економічна ситуація в Україні перебуває в складних умовах, що спонукає до погіршення внаслідок агресивних дій Російської Федерації, окупації Криму і військових операцій на сході України. Особливу роль у

забезпеченні сприятливих умов для розвитку економіки України посідають іноземні інвестиції, як іноземний елемент у юридичних осіб.

Залучення іноземного капіталу забезпечує країну-реципієнт отримати різноманітні переваги, головними з яких є поліпшення платіжного балансу; впевнений порядок використання ресурсів; розвиток експорту і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціальних можливостей щодо підвищення рівня зайнятості населення, та перебудова інфраструктури, що стосується суспільного розвитку, тощо. Разом з тим, використання іноземних інвестицій для країни є джерелом загроз, які можуть виникнути в процесі здійснення своєї господарської діяльності таких підприємств, ними можуть бути експлуатація сировинних ресурсів, а також забруднення навколишнього природного середовища, що може спричинити підвищення рівня залежності країни від іноземних інвестицій, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон [35, с.101].

За підрахунками експертів Україні щорічно потрібно залучати близько 20 млрд доларів інвестицій, при цьому за даними Держкомстату України в 2019 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено лише 2531,1 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) (в тому числі 1934,7 млн дол. США з країн ЄС) [70].

Крім того, приплив інвестицій 2019 року знизився порівняно з 2018 роком на 11,8 %, хоч і падіння не було таке суттєве як в 2017 році, коли зниження показника склало 43 % та в 2014 році, коли надходження інвестицій знизилося на 55,1 %. Обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України з країн Європейського Союзу станом на 31 грудня 2019 р. склав 28289,3 млн дол. США, що становить близько 79 % від загального обсягу надходжень в Україну [70].

Найбільшим інвестором в економіку України серед країн-членів Європейського Союзу з 2011 року незмінно залишається Кіпр. Станом на 31.12.2019 року відповідні прямі інвестиції Кіпру склали 10368,9 млн дол.

США, що становить 28,96 % від загального обсягу інвестицій та 36,65 % від обсягу інвестицій країнами членами ЄС.

Вагомими інвесторами в економіку України також є Нідерланди – 8301,4 млн дол. США (29,3 %), Велика Британія – 2060,6 млн дол. США (7,3 %) та Німеччина – 1843,1 млн дол. США (6,5 %). Четвірка лідерів країн-інвесторів забезпечує 79,75 % загального обсягу надходжень прямих інвестицій із країн ЄС в економіку України.

На кінець 2019 року спостерігається зростання обсягів прямих інвестицій з країн ЄС майже на 9 %, що є досить позитивним зрушенням і свідчить про відновлення довіри європейських інвесторів до українського інвестиційного ринку [70].

Проаналізувавши дані можна впевнено стверджувати, що саме країни ЄС здійснюють найбільший вплив на стан і динаміку інвестиційних процесів в Україні. Європейський Союз є інтеграційним центром, навколо якого формуються ключові економічні та політичні процеси всієї Європи, України зокрема.

Національне законодавство в сфері регулюванні іноземних інвестицій декларує захист та сприяння іноземним інвестиціям, встановивши державні гарантії захисту іноземних інвестицій, звільнення іноземних інвесторів від сплати ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України [33, с. 202].

На сьогодні в Україні інвестиційна діяльність регулюється такими нормативно-правовими актами: Законами «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про інститути спільного інвестування», Постановами Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» та інші.

Для ефективності роботи, яка стосується розвитку та реалізації інвестиційної діяльності України, збільшення обсягу залучення іноземних

інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проєктів, поліпшення інвестиційної ситуації в державі, для забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння кращої взаємодії інвесторів з державними органами у грудні 2014 р. Указом Президента України створено Національну інвестиційну раду [23].

Створення Національної інвестиційної ради, має сприяти відновленню процесу залучення іноземного капіталу в економіку України, оскільки через складну економічну ситуацію в державі і нечіткості законодавства, інвестори не впевнені у захищеності та прибутковості своїх інвестицій, оскільки за попередні роки вони втратили довіру до влади, а зараз до цього ще додається складна ситуація на Сході та економічна ситуація в країні загалом. На разі існує нагальна потреба в створенні платформи для взаємодії влади та інвесторів, яка поверне довіру та впевненість, що в Україні можна чесно заробляти.

Для того щоб спростити порядок залучення іноземних інвестицій та сприяти відновленню економіки держави, наблизити законодавство України до стандартів Європейського Союзу, у 2016 році Президент України П. Порошенко підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» (№ 1390-VIII), який скасовує обов'язкову державну реєстрацію іноземних інвестицій і спрощує їх залучення в Україну [14].

Поняття «державної реєстрації іноземної інвестиції» було введено у Законі України «Про режим іноземного інвестування». Обов'язкова умова такої реєстрації створює багато перешкод для діяльності підприємств, бо факт того, що суб'єкт господарювання має іноземні інвестиції фіксувався статутними документами та вносився до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців. Інформація про наявність іноземних інвестицій, їх розмір та структура є загальнодоступною інформацією. У зв'язку із цим процедура реєстрації іноземних інвестицій не має інформаційного сенсу, бо ту ж саму інформацію будь хто може отримати вільно [30, с.385].

Новий Закон впроваджує заявницький принцип державного обліку інвестицій, згідно з яким подання статистичної звітності про здійснення іноземних інвестицій буде здійснюватися підприємствами з іноземними інвестиціями та установами банку. Всі привілеї та переваги, які існують на підставі чинного законодавства та міжнародних договорів України, в тому числі звільнення від митного збору за внески майном до статутного капіталу компанії, будуть однаково застосовуватись до всіх іноземних інвестицій.

Головними перешкодами для іноземних інвесторів є відсутність гарантій захисту своїх прав та законних інтересів, нестабільне законодавство, значний тиск з боку конкурентів та валютні обмеження. Саме тому, представники громадської організація «Інститут суспільно-економічних досліджень» (ІСЕД) наголошують на недоцільності такого Закону з огляду на відсутність прямої залежності скасування процедури реєстрації із стимулюванням притоку іноземних інвестицій в Україну та доцільності існування державної реєстрації іноземних інвестицій в контексті забезпечення національної безпеки [37, с.135].

З огляду вказаних підстав, щодо скасування процедури державної реєстрації інвестицій може спричинити до залишення держави без інструментів інвестиційного дослідження джерел надходження капіталу та вплив держави на мету іноземного інвестування з врахуванням регіональних та галузевих спрямованості, що має наслідки безконтрольного надходження іноземного капіталу та створить загрози для національних інтересів.

Варто звернути увагу, що на сьогоднішньому етапі державна політика в сфері залучення прямих іноземних інвестицій характеризується відсутністю контролю за частками залучених інвестицій в розмежуванні сфер економічної діяльності, на законодавчому рівні не має чіткого переліку стратегічних галузей для участі в них іноземного капіталу та відповідний вид здійснення оцінки такої участі на передінвестиційному етапі. Через відсутність розвиненої інвестиційної політики регулювання допуску іноземного капіталу це призвело до його розподілу в різних сферах української економіки.

Тому, на думку експертів, вносити зміни в порядок реєстрації іноземних інвестицій до створення нової системи державного управління інвестиційною діяльністю, складовою якої має стати підсистема аналізу та активізації іноземного інвестування в Україні, передчасно. Державна реєстрація іноземних інвестицій повинна бути не скасована, а, навпаки, більш вдосконалена, що забезпечило б підпорядкування іноземних інвестицій національним інтересам, потребам структурної перебудови економіки та прискореного економічного зростання, економічну безпеку держави.

Слід ретельно переглянути правила доступу іноземних інвестицій та врахувати в державній інвестиційній політиці успішний світовий досвід, запевняють фахівці [38, с.175]. Наприклад, потенційні інвестори з-за кордону, що мають наміри інвестувати в Іспанію, Грецію, Францію, Нідерланди, Італію, Португалію та багато інших країн, повинні отримати або спеціальний урядовий дозвіл на здійснення капіталовкладень, або повідомити про це. Існує низка обмежень щодо напрямів та обсягів інвестування в багатьох країнах світу, оскільки їх політика направлена саме на захист національних виробників та інтересів. Такий інструмент може бути ефективним як для держави так і для інвесторів. Для інвесторів – допомога в реалізації проектів, сприяння влади та гарантії в процесі реалізації інвестиційної діяльності, для влади – спрямування в пріоритетні сфери, контроль та запобігання ризикам.

В той же час, серед експертів, крім думки про необхідність активно залучати іноземні інвестиції, існують і інші погляди – про небажаність широкого доступу іноземного капіталу в українську економіку. Крайнім вираженням подібних точок зору є теза про загрозу «розпродажу України» міжнародним монополіям. Як правило, за такими висловлюваннями глибокого економічного аналізу не стоїть. Вони більше використовуються як пропагандистський лозунг у боротьбі із політичними опонентами.

Іншою, логічнішою позицією, є погляди тих економістів, які у надходженні іноземного капіталу вбачають загрозу серйозної конкуренції українській промисловості, особливо для середнього та малого бізнесу. Вони

заперечують низьку ціну підприємств, які виставляються на аукціони під час приватизації, в яких приймають участь іноземці. В США та Європі аналогічні об'єкти коштують набагато більше. Такі погляди потрібно брати до уваги.

Але, говорячи про захист економіки від залучення іноземних інвестицій, мова має йти не про відмову від іноземних інвестицій, які конче необхідні, а про нейтралізацію негативних ефектів, про забезпечення інвестиційного механізму системою безпеки [44, с. 147].

Створюючи сприятливі умови для вкладання іноземного капіталу, оголошуючи про національний режим для нього, практично в усіх країнах світу процес залучення іноземних інвестицій в тій чи іншій формі регламентується: їхній приплив заохочують в одні галузі виробництва і обмежують в інші.

Потенційні інвестори з-за кордону в усіх розвинених індустріальних країнах (окрім США, ФРН, Італії і Швейцарії) повинні отримати спеціальний урядовий дозвіл на здійснення капіталовкладень. Та навіть, якщо для трансферу капіталу не треба попереднього дозволу, іноземний інвестор має повідомити про нього компетентний державний орган з управління та контролю за інвестиціями у стратегічні сектори економіки: в США – Комітет з іноземних інвестицій, у Німеччині – спеціальний орган з контролю за іноземними інвестиціями. Спеціальний орган з контролю за іноземними інвестиціями, де дотримуються відповідності інтересам національної безпеки та антимонопольному законодавству створено також і у Китаї.

У багатьох країнах існує механізм контролю за поглинанням національних фірм зарубіжними інвесторами. Так, у Німеччині при захопленні 25 % акціонерного капіталу компанії інвестор зобов'язаний інформувати її про це. Для порівняльної оцінки інвестиційного середовища України можна поглянути на невеликого західного сусіда – Словаччину. Ця держава показала одні з найбільш швидких та ефективних перетворень бізнес-середовища у світі. Економіка Словаччини на сьогодні демонструє найшвидше зростання в Центральній Європі. Податкові реформи, висококваліфікована робоча сила і державне стимулювання країни створили так званий рай для інвесторів, що

привертає знамениті на весь світ компанії, такі як Peugeot-Citroen, Hyundai, Kia Motors, Ford Motors, Volkswagen, Dell Computer Corporation, IBM, Lenovo, Sony, Samsung, US Steel, Tesco Stores SR. Мінімальна заробітна плата в Словаччині у 2019 р. становила 380 євро, середня – 825 євро [70].

Надходження інвестицій в економіку держави чи регіону є фактором однозначно позитивним. Але звичайно, внутрішні інвестиції виглядають набагато привабливішими, ніж зовнішні, адже вони не обтяжені тими багатьма проблемами і незручностями, що пов'язані з експансією західного капіталу.

Прямі іноземні інвестиції, кредити МВФ і приватизація, всупереч очікуванням всіх українських урядів, включно з новим, все ж не служать панацеєю від усіх бід і самі по собі не призведуть до економічного прориву, вважають експерти. Вони є лише невеликим доповненням до внутрішніх інвестицій. Досвід країн, що створили економічне диво, показує, що тільки акцент на внутрішні ресурси може забезпечити країні довгостроковий економічний розвиток.

Сьогодні в Україні (як і в більшості пострадянських країн) спроможність акумулювання внутрішніх інвестиційних ресурсів є значно нижчою, ніж у країнах Західної Європи чи США.

Як показує досвід інших країн, якщо Україна прагне до економічного дива або хоча б до довгострокового економічного зростання, необхідно, перш за все, розраховувати на внутрішні ресурси. Ліберальна податкова політика, забезпечення захисту прав власності (як приватної, так і державної) і верховенство права дозволять повернути довіру внутрішнього інвестора і нададуть такий необхідний капітал для розвитку української економіки. А за ним підтягнеться й іноземний інвестор і кредитор [49, с.15].

Найважливіше те, що прямі іноземні інвестиції можуть бути джерелом не лише капіталу, але також нових технологій, навиків менеджменту і системи маркетингу. Ці ресурси, в свою чергу, стимулюють конкуренцію, новації, акумуляцію капіталу і завдяки цьому створюють робочі місця та економічне зростання [53, с.321].

Таким чином, розглядаючи в цілому двоякий вплив іноземного інвестування на економіку країни-реципієнта, можна зробити висновок, що залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України несе значні переваги. Це підтверджує досвід багатьох країн Центральної та Східної Європи [62]. А для запобігання негативних моментів, даний процес потребує відпрацювання регулюючого механізму, завдяки якому іноземне інвестування стане взаємовигідним. Отже, залучення іноземних інвестицій залишається однією з ключових проблем економічної реформи в Україні.

Проаналізувавши інвестиційне законодавство ЄС ми розкрили питання джерел та їх значення в правовій політиці Європейського Союзу. Особливістю національного законодавства є те, що Україна не є членом ЄС, а інвестиційна політика є виключною компетенцією цього наддержавного утворення. Правове регулювання прямих інвестицій здійснюється в рамках спільної торгівельної політики ЄС. Захист прав інвесторів - цінність ЄС. Європейський Союз має виключну компетенцію з визначення рамок реалізації спільної торгівельної політики ЄС [34, с.162].

Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні пов'язані з адаптацією національного законодавства до вимог правової системи Європейського Союзу. Така адаптація має особливе значення для модернізації вітчизняного законодавства в сфері інвестиційних відносин, оскільки з допомогою нього можливо забезпечити ефективні стандарти захисту іноземних інвестицій, а значить належний рівень довіри інвесторів [29].

Особливості правової системи ЄС зумовлюють певні складнощі щодо адаптації законодавства. Питання правового регулювання здійснення інвестицій, що в рамках ЄС визнаються переміщенням капіталів, є виключною компетенцією наддержавних інституцій. Таким чином, через вказані особливості, є неможливим пряме запозичення норм та переймання практики правового регулювання без відповідної адаптації до існуючого національного правового режиму.

Таким чином, розглянувши питання про вплив іноземного інвестування на економіку країни, можна зробити висновок, що залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України несе позитивні наслідки. Це є підтвердженням досвіду багатьох країн Центральної та Східної Європи. Для того, щоб не виникало негативних моментів, цей процес потребує відпрацювання механізму, який регулює його в загальному, завдяки якому іноземне інвестування стане взаємовигідним. Спостерігаючи за всіма ознаками економічної ситуації в державі залучення іноземних інвестицій залишається однією з ключових проблем економічної реформи в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши питання правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями на підставі викладеного в випускній кваліфікаційній роботі матеріалу, можна зробити такі висновки:

1. Для забезпечення безперервного процесу розвитку національної економіки України у європейський економічний простір головною метою є створення належних умов для активізації іноземного інвестування і діяльності підприємств, які здійснюють свою діяльність на основі залучення іноземного капіталу. Це супроводжується низкою проблем, що проявляються у відсутності на державному рівні єдиного чіткого підходу до правового регулювання діяльності та гарантій підприємств з іноземними інвестиціями, їх видів, які в свою чергу, створюють перешкоди у діяльності цих підприємств та колізій у правозастосуванні.

2. Виникнення і діяльність підприємств з іноземними інвестиціями, як суб'єкта господарювання, можлива в різних організаційно-правових формах. Це залежить від виду діяльності, яким планують займатися засновники та/або інвестори. Господарська компетенція таких суб'єктів відображається в сукупності їх господарських прав та обов'язків, якими вони наділяються відповідно до діючого законодавства, установчих документів та договірних зобов'язань.

Підприємства з іноземними інвестиціями мають право створювати філії та представництва відповідно до законодавства, а також згідно з Інструкцією про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні

3. Порядок державної реєстрації підприємств з іноземними інвестиціями регулюється загальними нормами щодо державної реєстрації підприємств, який передбачений законодавством України. Проте підприємства зі значними

інвестиціями можуть отримати допомогу «інвестняні» вже на етапі створення даного підприємства.

Діяльність підприємств з іноземними інвестиціями супроводжується проблемами, які зумовлені незавершеністю розробки окремих аспектів їх правового статусу, серед них головним є набуття статусу «підприємства з іноземними інвестиціями», здійснення ними своїх прав і обов'язків. Окремі положення нормативно-правових актів, які регулюють статус цих суб'єктів містять низку незавершених положень, які потребують доопрацювання, зокрема, щодо набуття та припинення статусу таких підприємств, майнової основи їх діяльності, забезпечення гарантій захисту їх капіталовкладень та інтересів.

4. Процедура припинення діяльності підприємств з іноземними інвестиціями в цілому підпорядковується порядку ліквідації встановленому законодавством України для платоспроможних осіб. Якщо ж будуть наявні ознаки неплатоспроможності, то в порядку визнання його банкрутом. Проте слід наголосити, що сам процес ліквідації та виводу інвестором своїх коштів за межі України є доволі тривалим. Також в історії незалежної України є приклади, коли сама держава ініціювала зміну попередніх домовленостей з іноземними інвесторами, чим по суті позбавляла їх права продовжувати свою підприємницьку діяльність. Безумовно, це негативно впливає на інвестиційну привабливість нашої держави.

5. Україна не є членом ЄС, проте прагне цього. Тому європейський досвід регулювання діяльності підприємств з іноземними інвестиціями та способи залучення цих інвестицій, можуть бути корисними для подальшого розвитку української економіки. Захист прав інвесторів є цінністю ЄС. Гарантії, які надаються іноземним інвесторам в ЄС, мають довгострокову та постійну основу на відміну від України, що приваблює будь-якого інвестора, як вітчизняного, так і іноземного.

З метою удосконалення чинного законодавства України з питань регулювання діяльності підприємств з іноземними інвестиціями пропонується внести зміни та доповнення до деяких законодавчих актів України, а саме:

- включити у розділ II Закону України «Про режим іноземного інвестування» статтю «Компенсація і відшкодування збитків державі від іноземного інвестора», яка створить основу для захисту державних цінностей.

- внести зміни до ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування», а саме – додати частину 3 статті 1 в такій редакції: «Підприємства з іноземними інвестиціями припиняють свою діяльність у випадках реорганізації чи ліквідації юридичної особи»;

- включити у IV розділ Закону України «Про режим іноземного інвестування» статтю «Гарантії прав працівників», яка передбачатиме здійснення контролю з питань гарантії та захисту прав працівників, які здійснюють свою трудову діяльність на територіях вказаних підприємств.

Зазначені пропозиції щодо правового регулювання діяльності підприємств з іноземними інвестиціями можуть бути імплементовані до законодавства України, а також можуть використовуватись у правозастосовній діяльності підприємств з іноземними інвестиціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 15.09.2021).
2. Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами: Конвенція від 16.03.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011. (дата звернення 15.09.2021)
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 ред. від 27.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення: 15.09.2021).
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI ред. 21.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. (дата звернення 15.09.2021).
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. ред. від 21.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 15.09.2021).
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. ред. від 28.10.21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення 15.09.2021).
8. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 №755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>. (дата звернення: 15.09.2021).
9. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-ВР>. (дата звернення: 15.09.2021).
10. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. (дата звернення 15.09.2021).

11. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20>. (дата звернення 15.09.2021).
12. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5.07.2012 № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>. (дата звернення 15.09.2021).
13. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 № 1540а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540>. (дата звернення 15.09.2021).
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій: Закон України від 31.05.2016 № 1390-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-19>. (дата звернення 15.09.2021).
15. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 6.09.2012 № 5205-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17> (дата звернення 15.09.2021).
16. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>. (дата звернення 15.09.2021).
17. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>. (дата звернення 15.09.2021).
18. Про практику розгляду судами корпоративних суперечок: Постанова Верховного Суду України від 24.10.2008. №13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>. (дата звернення 15.09.2021).
19. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99>. (дата звернення 15.09.2021).

20. Про порядок видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1996 № 937 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/937-96>. (дата звернення 15.09.2021).

21. Про затвердження Положення про Національну інвестиційну раду: Указ Президента України від 29.08.2016 № 365/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016>. (дата звернення 15.09.2021).

22. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.1997. №112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-97-%D0%BF#Text> . (дата звернення: 15.09.2021).

23. Про затвердження Положення про Національну інвестиційну раду: Указ Президента України від 29.08.2016 № 365/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016>. (дата звернення 15.09.2021).

24. Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні: Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України. від 18.01.96. №30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0034-96>. (дата звернення: 15.09.2021).

25. Бойчук Р.П. Деякі проблеми модернізації інвестиційного законодавства України на сучасному етапі URL: <http://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2014/11/Boychuk>. (дата звернення 12.05.2020).

26. Бойчук Н. Р. Правовий механізм регулювання здійснення державних корпоративних інвестицій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Харків, 2020. 23с.

27. Бобровська О.Ю., Савостенко Т.О., Кондрашихін А.Б. Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій: навч. посіб. Дніпро, 2018. 238 с.

28. Бойчук Н. Р. Правовий механізм регулювання здійснення державних корпоративних інвестицій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Харків, 2020. 23с.
29. Врублевська-Місюна К. М. Правові форми інноваційного інвестування : дис. канд. юрид. наук : 12.00.04. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2018. 205 с.
30. Гайдуцький П. І. Незабуті реформи в Україні: підручник Київ: ТОВ «ДКС-центр», 2017. 852 с.
31. Герзанич В.М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні: Черленяк І.І., Бондаренко В.М. Державне управління: удосконалення та розвиток. №10. 2015. URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/27178>. (дата звернення 12.05.2020)
32. Голубенко, І. І. Інвестиційні спори в міжнародному приватному праві : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ , 2017. - 249 с.
33. Дерун А. М. Раціоналізація організаційних форм інвестування в національній економіці: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.03. Київ, 2018. 264 с.
34. Дешко Л.М. Савицький І.В. Основні періоди розвитку регулювання інвестиційної діяльності в джерелах первинного права ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 50. Том 2 2018. С. 161-164.
35. Кацан А., Волощук В. Види та вибір інвестиційної стратегії. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 28.03.2019 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль : Крок, 2019.С.99-102.
36. Коссак В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. — *Науковий вісник Львівського національного університету : Центр Європи*, 2018.-С. 100-105.

37. Крахмальова Н. А., Ліщук В. В. Інвестиційний клімат і проблеми іноземного інвестування в Україні: монографія. Київ, 2017. 224 с.
38. Лазаренко М. М. Захист майнових прав іноземного інвестора в міжнародному приватному праві: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 209с.
39. Липницька Є. О. Підприємства з іноземними інвестиціями: поняття та види. *Господарсько-правові аспекти забезпечення розвитку економіки України*: монографія / А. Г. Бобкової та А. М. Захарченка; Донецьк, Юго-Восток, 2013. С. 88–97.
40. Липницька Є. О. Окремі аспекти припинення підприємств з іноземними інвестиціями. Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства: Міжнародна науково-практ. конф. (м. Київ, 10–11 квітня 2015 р.). – К.: *Центр правових наукових досліджень*, 2015. С. 120–122.
41. Липницька Є.О. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Вінниця, 2015. 239с.
42. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 470 с.
43. Малига В.А., Репецький В.М. Іноземне підприємство як суб'єкт господарювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2015. №1. С. 100-106.
44. Маркевич К. Л. Регулювання підприємств з іноземними інвестиціями в контексті національної безпеки: міжнародний досвід та висновки для України. *Теоретичні і прикладні питання економіки: зб. наук. праць*. Київ, 2020. №1 (40). С. 141-153.
45. Новікова Л.В., Чернишова О.Л. Правові аспекти державного регулювання іноземного інвестування в Україні. *Випуск: Економіка і суспільство* Мукачєво, 2018. С. 72-80.
46. Попова Ю.М. Світовий досвід регулювання міжнародної інвестиційної діяльності: Глобальні та національні проблеми економіки.

- Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка 2017.*
С. 77-80.
47. Пересада А. А. Інвестування: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 250 с.
48. Притика Ю. Д. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні : навч. посіб. / Ю. Д. Притика. – К. : Юридичний світ, 2010. – 152с.
49. Руденко М.П. Правове регулювання внутрішньогосподарських відносин: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.04 ; Нац. юрид. універ. ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 21 с.
50. Самчук С.С. Господарська компетенція підприємств з іноземними інвестиціями; К.: *Київ. нац. торг.-екон. ун-т*, 2021. С.167-172.
51. Світлична Ю. О. Види іноземного інвестування / Ю. О. Світлична // *Право і Безпека*. - 2017. - № 2. - С. 114-118.
52. Стрілець Б. В. Суб'єкти інвестиційної діяльності в Європейському Союзі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: «Юридичні науки». 2018. Вип. 3. Т. 2. С. 188–191.
53. Хомутенко Л.І. Тенденції та перспективи інвестиційного співробітництва України з Європейським Союзом / Л.І. Хомутенко, О.С.Хмелик // Глобальні та національні проблеми економіки. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*, 2015. Вип. 5. С.99-103.
54. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навч. посіб. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2016. 424 с.
55. Хрімлі К. О. Правове регулювання інвестиційної діяльності в зарубіжних країнах / К. О. Хрімлі, О. Ю. Гостева // *Економіка та право*. – 2019 № 2. - С. 56-63
56. Хрімлі О.Г. Інститут захисту прав інвесторів: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. Національна академія наук України. Інститут економіко-правових досліджень. Київ. 2017. 22 с.

57. Хрімлі О.Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання. *Теоретико-правовий аспект*: монографія / Д. М. Притика, В.В. Поєдинок ; Національна академія наук України Інститут економіко-правових досліджень; Київ, 2016. 320 с.
58. Чернишова Л.О., Сазанова В. В. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні. *Бізнес інформ*. 2016. №4. С. 87-90.
59. Ясиновська О.С. Особливості правового режиму майна державного господарського об'єднання. *Економіка та право*. 2017. № 2 (47). С. 25–31.
60. Ясиновська О.С. Правове регулювання припинення державних господарських об'єднань. 2016. № 6/2. С. 178–183.
61. Ясиновська О. С. Правовий статус державних господарських об'єднань: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Київ, 2020. 194с.
62. Ясиновська О.С. Про деякі правові аспекти використання майна в державному господарському об'єднанні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 161–164.
63. Світовий досвід регулювання міжнародної інвестиційної діяльності: Ю.М.Попова/ Ю.В.Тарасенко/Глобальні та національні проблеми економіки, випуск 16. 2017. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/16-2017/17.pdf>. (дата звернення 15.09.2021).
64. Соціально-економічний розвиток території: формування інвестиційної привабливості: колективна монографія /О.А. Карлова, Х.І. Калашнікова та ін.. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 182 с.
65. Форми і методи прямого іноземного інвестування: URL: https://pidru4niki.com/19570114/ekonomika/formi_metodi_pryamogo_inozemnogo_investuvannya. (дата звернення 15.09.2021).
66. Інвестиції – шлях до ефективного економічного розвитку території: кращі практики, бар'єри та перешкоди і способи їх подолання на прикладі Дніпропетровської та Львівської областей : *аналітичне дослідження*. Київ, 2013. 119с.

67. Іноземний бізнес в Україні: 10.12.2020. *Вісник, офіційне видання Державної фіскальної служби України*: URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100021574-inozemniy-biznes-v-ukrayini-uryad-pidtrimav-zakonoprojekt-provporiyadkuvannya-diyalnosti-vidokremlenikh-pidrozdiliv-inozemnikh-yuridichnikh-osi>. (дата звернення 15.09.2021).
68. *Методологія наукового дослідження економічної ефективності інвестицій в інноваційні проекти* URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1791>. (дата звернення 15.09.2021).
69. *Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями, порядок їх створення* URL: https://pidru4niki.com/83575/investuvannya/pravoviy_status_pidpriyemstv_inozemni_mi_investitsiyami_poryadok_stvorennnya. (дата звернення 15.09.2021).
70. *Поняття і види підприємств з іноземними інвестиціями*: URL: <https://buklib.net/books/37150/>.
71. *Інвестиційна політика Європейського Союзу в межах зовнішньоекономічних зв'язків з Україною*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/60.pdf. (дата звернення 15.09.2021).
72. *Підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні підприємства*: URL: https://pidru4niki.com/19240701/pravo/pidpriyemstva_inozemnimi_investitsiya_mi_inozemni_pidpriyemstva.